

Features of the Formation of Artistic and Figurative Thinking of Students by Means of Sculpture as a Form of Fine Art

Motsenko P. M.

associate professor of the Department of "Fine Arts" of KhNPU named after G.S. Skovoroda, Kharkiv, Ukraine

Lypchanska Y. V.

teacher of the Department of "Fine Arts" of KhNPU named after G.S. Skovoroda, Kharkiv, Ukraine

Abstract

Based on the analysis of scientific literary sources and based on the author's own experience, the author in the article pays attention to the development of sculpture in the modernity, its features, differences from other types of fine art forms.

The relevance of the topic is due to the need to train of highly qualified art teachers who have effective teaching methods. One of the stages of such training is the development of spatial thinking among students of pedagogical universities in sculpture classes.

This kind of art allows students to go beyond the plane of the page into three-dimensional space. Sculpture classes allow you to see the relationship of different objects with the landscape, air, and each other.

The main types of sculpture are characterized, the historical path is described, the essence and specific means inherent in the art of sculpture are revealed and characterized inherent in the art of sculpture. The role of sculpture in the formation of the aesthetics of the environment. The ways of solving creative tasks by means of sculpture, the importance of sculpture in the educational process is highlighted, because students should be guided by the works of high art of both old classical masters and contemporary artists.

Familiarization with the world's best works of painting and sculpture contributes to development of artistic and imaginative thinking, formation of students 'sense of beauty, the ability to understand the beauty of not only art, but also the surrounding world and the surrounding world, the formation of imaginative and spatial thinking. The art of sculpture is characterized as an artistic and figurative reflection of life.

It is substantiated how important this important branch of art is in the formation of creatively thinking specialists - artists, future teachers, and teachers of fine arts.

It is also shown how sculpture is connected with other art forms, that are important for students who acquire knowledge in the field of fine arts, art, as well as with such disciplines as descriptive geometry drawing, and plastanatomy.

It is highlighted how artworks, while decorating our lives, also contribute to the preservation of historical memory contribute to the preservation of the historical memory of peoples, being a kind of a constant in the time line.

The work is addressed to scholars, employees of the system of higher artistic and pedagogical education, students.

Key words: sculpture, architecture, art, artist, culture, statue, design, monument, style, image, aesthetics, environment, urban environment, human, modern, thinking, creativity, education, educational process.

Постановка проблеми

Проблема розвитку художньо-образного мислення особистості засобами мистецтва є відносно новою в українській педагогіці. Ця стаття присвячена питанням формування художньо-образного мислення у студентів мистецьких навчальних закладів засобами скульптури. Будь-яка навчальна діяльність завжди нерозривно пов'язана з мисленням. Мислення -- одна з основоположних психічних функцій людини, і його розвиток - головне завдання освіти в усі часи.

Процес підвищення рівня творчого мислення студента, тобто креативності, відбувається під впливом низки чинників, одним із яких є заняття скульптурою. Є різні способи розвитку креативності, і заняття скульптурою мають суттєвий вплив на формування творчого мислення у студентів художніх навчальних закладів.

Мета статті

Показати, що скульптура як вид образотворчого мистецтва відіграє значну роль у нашому житті. Цей вид мистецтва може впливати на почуття людей, тому важливим є ставлення самого автора скульптурного твору до життя.

Звернути увагу на те, що нині висуваються високі вимоги до рівня інтелектуального і творчого розвитку людини. Формування творчої особистості - одне з важливих завдань педагогічної практики і теорії на сучасному етапі.

Розкрити проблему сучасних підходів до створення скульптурних творів і творів, які перебувають на перетині кількох видів мистецтва, що мають риси скульптурності.

Освітній процес у вищій школі має наповнюватися національною культурою, а також доповненою та збагаченою інформацією про культуру інших народів світу. Теоретичні обґрунтування сприйняття скульптури і малюнка мають демонструватися і пояснюватися студентам під час виконання практичних завдань і на прикладах робіт видатних майстрів образотворчого мистецтва.

Сучасна освіта, як стверджує В. Мадзігон, «покликана виробити в кожного громадянина звички, настанови і цінності, без яких неможливе функціонування демократії. Формування демократичних цінностей в системі здійснюється через усі без винятку аспекти навчально-виховного процесу, на всіх його рівнях – змістовому, організаційному, функціональному, комунікативному» [3, с.23–37].

Виклад основного матеріалу дослідження

1. Значення мистецтва скульптури в житті людини
2. Відмінність скульптури від інших видів мистецтва
3. Особливості сучасного мистецтва скульптури
4. Роль скульптури у формуванні міського середовища та її вплив на естетичне сприйняття майбутніх фахівців.

1. Значення мистецтва скульптури в житті людини

Мистецтво з часів родо-племінного періоду було природною основою суспільного життя та виховання підростаючих поколінь. З найдавніших часів в образотворчому мистецтві не було поділу на види - малюнок, скульптура, живопис сприймалися як щось ціле, неподільне. У період палеоліту не було навчання мистецтву, образотворча діяльність мала пізнавальний характер, допомагала вивчати навколишній світ.

Скульптура належить до найдавніших видів образотворчого мистецтва. Вона зародилася в первісні часи: доісторична людина висікала на скелях зображення звірів і птахів, вирізала круглі об'ємні фігурки. У найрізноманітніших куточках землі знаходять жіночі фігурки, які називають "Палеолітична Венера". Деякі з них були створені близько двадцяти п'яти тисяч років до нашої ери.

Значущість культури в життєдіяльності людини визначається її нерозривним зв'язком з такою фундаментальною проблемою людського буття, як сенс життя. Адже людина, на протигагу іншим живим істотам, знає, що вона смертна, і цьому знанню зобов'язана культурі.

Скульптура - це мистецтво, з яким ми зустрічаємося майже щодня, варто нам лише вийти з дому й озирнутися навколо. Для цього навіть не потрібно відвідувати музеї. Скульптура супроводжувала людство на всіх етапах його розвитку. Змінювалися епохи, виникали і руйнувалися держави, але мистецтво залишалося. Вивчаючи скульптурні пам'ятники, вчені дізнаються, як змінювалося життя людей, як розвивалося саме мистецтво скульптури протягом тисячоліть.

Що нам говорить саме слово? Скульптура (лат. *sculptura*, від *sculpo* - ліпити, висікати) - вид образотворчого мистецтва, твори якого мають об'ємну, тривимірну форму і виконані з твердих або пластичних матеріалів [10, с.13]. А ось слово "пластика" походить від грецького *plastike, plasso* - "ліплю". Живопис і графіка створюють зображення на площині. Скульптура ж - це об'ємні форми з каменю, дерева, гіпсу, металу. Це вид мистецтва, заснований на принципі об'ємного, фізично тривимірного зображення предмета.

Йдучи вулицею, перехожі зустрічають монументальні статуї великих діячів і захисників міста, рельєфи, що прикрашають будівлі, естетичні, витончені садово-паркові скульптури, оригінальні статуї з металу, льоду, піску, воску тощо. Скульптура та архітектура - найближчі, найспорідненіші один одному види мистецтва, які контактують насамперед із простором і площиною.

При погляді на скульптурний твір людині хочеться доторкнутися до нього рукою, відчутти його об'єм, фактуру. Скульптурна композиція будується в реальному просторі за законами гармонії, ритму, рівноваги, взаємодії з навколишнім архітектурним або природним середовищем, на основі спостережуваних у naturі анатомічних особливостей тієї чи іншої моделі.

Мистецтво скульптури є спробою відновити цілісне, стереоскопічне сприйняття навколишнього світу. Скульптура - це стереоскопічне зображення, яке через органи зору впливає на нашу свідомість незалежно від того, чи є воно лише декоративним елементом, чи самостійним твором. Розглядаючи скульптуру, обходячи її колом, глядач щоразу відкриває для себе щось нове в композиції, так у нього створюється відчуття, що фігури рухаються, змінюються. Велику роль відіграє мистецтво скульптури і у виховному процесі, адже об'ємне, просторове бачення сприяє розвитку творчого креативного бачення взагалі.

Гарна скульптура здатна перетворити міську вулицю і зробити це місце привабливим для туристів. Знаменитий скульптор сподівається, що його роботи змусять перехожих замислитися про сенс життя і переглянути свої погляди на деякі предмети, події.

Ми зараз із захопленням дивимося на історично сформовані центри старих міст, яким багато років, їхні ансамблі та міські магістралі - перспективи, вулиці, провулки,

пам'ятники, які створили люди, щоб перетворити середовище природне на середовище людське, не порушивши водночас первісної гармонії простору.

У XX столітті під впливом радикальних мистецьких напрямків, що виникли, і соціальних змін у скульптурі сталася справжня революція - експресіонізм, абстракціонізм, дадаїзм, мінімалізм повністю змінили можливості та розуміння скульптури. Сучасна скульптура відіграє дедалі вагомішу роль у взаємодії людини з навколишнім середовищем і доповненні міського простору. Художники-скульптори набули повної свободи самовираження і постійно експериментують, шукають нові способи зображення дійсності.

Будь-яка навчальна діяльність завжди невідривно пов'язана з мисленням. Мислення - одна з основоположних функцій людського життя, і його розвиток - головне завдання освіти в усі часи. Творче мислення - це процес розв'язання творчих завдань. Під творчими завданнями розуміють питання, на які не існує очевидних відповідей. Розвитку творчого мислення сприяє вивчення робіт великих скульпторів минулого.

На скульпторів XX століття великий вплив справили такі видатні майстри, як Мікеланджело, Огюст Роден, Арістід Майоль, Еміль Антуан Бурдель, Генрі Мур та ін.

Скульптурні творіння Мікеланджело стали однією з вершин мистецтва епохи Відродження. У 13-16 ст.ст. західно-європейська скульптура, поступово звільняючись від впливу релігії, переходить до зображення звичайного життя. Творчість генія справила величезний вплив не тільки на художників епохи Ренесансу, а й на подальший розвиток світової культури. Під впливом образів, створених Мікеланджело, творили багато сучасних скульпторів, художників, наприклад, Вільям Блейк, Огюст Роден, Еміль-Антуан Бурдель.

Огюст Роден - ключова фігура в розвитку сучасної скульптури, основоположник нового розуміння пластичної форми, яка перебуває у взаємодії з простором, середовищем, матеріалом і світлом. Популярність Родена сьогодні майже затьмарила його талант, хоча ми всі можемо одразу згадати, який вигляд мають "Поцілунок", "Мислитель" і "Врата пекла". Ці твори насичені великим ідейним змістом, художник створив глибокі узагальнювальні образи.

Майоль зайнявся скульптурою, будучи вже добре відомим майстром живопису. "Треба завжди слідувати за натурою, - говорив Майоль, - ґрунтовно поєднувати форми.

Погляньте на фотографії: в природі все заповнене, все міцно збите. Жодне містечко не пропадає даремно. Так і треба працювати, тільки дуже вже важко робити все так само міцно і ґрунтовно, як природа...". З Арістіда Майоля почалося оновлення жіночого образу в скульптурі XX ст. Його Помона, Флора, Венера - це богині всіх часів, створені з фігур каталонки, що уособлюють зв'язок людини з природою і космосом. І впродовж уже майже століття вони незмінно дарують людям радість і надію.

2. Відмінність скульптури від інших видів мистецтва

Скульптура посідає особливе місце в підготовці творчо мислячих фахівців, майбутніх художників-педагогів. Важко переоцінити її роль у процесі формування образно-пластичного мислення та проникнення в сутність образу. Усі елементи інших видів образотворчого мистецтва ніби присутні в об'ємній пластиці.

Скульптура - один із видів образотворчого мистецтва. Як і всяке інше мистецтво, скульптура відображає в художніх образах реальний світ і відображає його по-своєму, користуючись особливими засобами і способами.

Аристотелю належить чудова фраза: "Метою мистецтва є не представлення зовнішнього вигляду речей, а уособлення їхнього внутрішнього значення". Виникнення скульптури відноситься до первісної епохи і безпосередньо пов'язане з трудовою діяльністю людини та її магічними віруваннями. На палеолітичних стоянках виявлено різноманітні скульптурні зображення тварин і жінок - прародительок роду, до яких належать і так звані палеолітичні Венери.

Скульптура (від латинського *sculpo* - "вирізаю", "висікаю") - це вид образотворчого пластичного мистецтва, у якому художник створює об'ємний витвір із твердих матеріалів. У процесі роботи майстер або висікає (видаляє) зайві шари з вихідного цільного блоку, або нарощує на каркас пластичний матеріал (ліпить скульптуру). Існує також третій спосіб отримання статуї - відливання, при якому в заздалегідь підготовлену форму художник заливає розплавлений матеріал. Головними об'єктами зображення в цьому виді мистецтва традиційно є люди і тварини.

Робота скульптора часто дуже важка. За допомогою живопису і графіки художники створюють зображення на площині. Скульптура ж - це об'ємні форми з каменю, дерева,

гіпсу, металу. Скульптура - це вид мистецтва, заснований на принципі об'ємного, фізично тривимірного зображення предмета. Примітно, що в усі часи об'єктом скульптурного втілення були здебільшого живі істоти: частіше люди, і рідше тварини (аніمالістичний жанр). Ще рідше зображувалася природа (пейзаж) і речі (натюрморт).

У мистецтві рабовласницького суспільства скульптура виокремила в особливий рід діяльності, що має специфічні завдання і своїх майстрів. Скульптура давньосхідних держав, що слугувала вираженню всеосяжної ідеї деспотизму, увічненню суворості суспільної ієрархії, прославленню влади богів і царів, містила ідею, що має об'єктивну загальнолюдську цінність - потяг до досконалості.

Традиційними матеріалами для виготовлення скульптур вважаються:

- натуральний камінь (піщаник, вулканічний туф, граніт і мармур);
- метали і сплави (бронза, мідь, цинк, сталь);
- гіпс; дерево.

Основними об'єктами зображення в скульптурі завжди були обличчя і тіло людини. Робота над зображенням людини в скульптурі вимагає обов'язкового знання анатомічної будови тіла, тому разом з вивченням теорії та практичними заняттями по створенню скульптурного зображення людини майбутні художники та викладачі опановують також пластичну анатомію. Адже на відміну від живопису і графіки, що зображують не тільки людину, а й середовище, в якому вона живе, скульптура, особливо кругла, в минулому зображенням середовища не цікавилася. Уявлення скульптура про час, образ епохи, на відміну від інших мистецтв, як правило, завжди передавалися через зображення людини. Використовуючи цілісний шматок твердого матеріалу важко одразу створити складний об'єкт. Як правило, скульптор працює спочатку в глині або в пластиліні. Потім за допомогою спеціальних пристосувань знаходить потрібну точку в просторі та відтворює виріб у твердому матеріалі, наприклад, мармурі. Тому вивчення такого предмету, як нарисна геометрія, важливе для майбутніх художників, скульпторів, оскільки це сприяє розвитку окоміру, точності, просторового мислення, уважності.

У зв'язку з цим для мистецтва скульптури характерне певне коло тем: у скульптурі можна виліпити портрети сучасників або діячів минулих епох, створювати композиції на побутові теми, зображати алегоричні фігури, що втілюють загальні поняття (праця, світ, дружба народів тощо).

Необхідно, щоб у студентів був такий рівень образного мислення, за якого загальні закони мистецтва будуть переноситися ними на всі доступні види творчої діяльності.

Навчання через мистецтво, навчання в середовищі, "насиченому" мистецтвом, що забезпечує творчий розвиток і духовне збагачення особистості, особливо актуальне в педагогічних учбових закладах на факультетах, які безпосередньо займаються мистецтвом. Знання у галузі мистецтва та художньо-творчі вміння - це умова, що дозволяє людині вільно проявляти себе у мистецькій творчості відповідно до власного настрою та бажань.

У такому культурному середовищі особливо велике місце посідає скульптура монументальна. До неї належать пам'ятники, встановлені на площах, парках та інших громадських місцях з метою увічнення видатних історичних діячів, людей науки і мистецтва, героїв праці, а також найважливіших історичних подій.

Монументальна скульптура пов'язана з архітектурою або природним середовищем: вона повинна добре проглядатися з будь-якої точки і тому встановлюється на відкритому місці. Її обриси мають бути ясними та чіткими, без надмірної деталізації та викликати у глядача яскраве враження. Монументальна скульптура на відміну від скульптурних творів, що знаходяться в спеціальних приміщеннях, не розрахована на близьке розглядання.

Рух у скульптурі, як правило, стриманіший, ніж у живопису: статуя має бути стійкою, але об'ємність скульптури дає змогу представити динамічність дуже виразно. Ця динамічність - найважливіший засіб характеристики живої істоти. Найвідоміший приклад - монумент Мідний Вершник. Його творець - Етьєн-Моріс Фальконе.

Фігура Петра I зображена в динаміці, на здибленому коні. Щоб не порушити образ стрімкого зльоту здибленого коня, не погіршити його масивною опорною конструкцією, було обрано гнучку змію. Її тіло, придавлене копитами, згинаючись, ніби випадково торкається хвоста коня. З'єднана з ним, вона, таким чином, надає стійкості та рівноваги всьому монументу.

Українська скульптура пройшла довгий шлях розвитку. Від найдавніших часів і до сьогодення українські митці працюють у цій галузі образотворчого мистецтва. В Україні є величезна кількість неймовірних скульптур, різноманітних за формами, стилями та

жанрами, в яких вони виконані. Твори українських скульпторів прикрашають не лише музейні зали і приватні колекції, а й парки і міста по всьому світу.

Олександр Порфирович Архипенко – український скульптор, живописець, графік, основоположник кубізму в скульптурі ("Боксери", 1914; "Солдат іде", 1917). Працював у манері конструктивізму, абстракціонізму та ін. новітніх мистецьких течій. За життя Архипенко відбулося 130 його персональних виставок. Його твори зберігаються в багатьох музеях світу, а також у Національному художньому музеї України, Національному музеї у Львові. [4, с. 89].

Істотним елементом виразності скульптури є світло, що падає на неї. Живописець зображує світло, а скульптор так обробляє матеріал, щоб площини і грані статуї по-різному відбивали світло. Він розраховує, як скульптура висвітлюватиметься в різний час дня тощо. Значення освітлення як засобу виразності настільки велике, що скульптори навіть вважають, що світло може вбити або відродити скульптуру.

До скульптури малих форм належать невеликі за розміром вироби з порцеляни, кераміки, статуетки. Ці твори перебувають на межі скульптури та декоративно-прикладного мистецтва.

3. Особливості сучасного мистецтва скульптури

Мистецтво має потужний педагогічний потенціал завдяки своїм функціям: дидактичній, виховній, розвивальній, соціалізуючій, професіоналізуючій. Крім того, кожен іншу його функцію можна використати в педагогічних цілях, за умови методично грамотного впровадження мистецтва до навчально-виховного процесу різних закладів освіти.

Проблема сприйняття сучасного мистецтва актуальна була завжди. Безліч напрямків з'являлося протягом усієї історії людства. Як усім відомо, людина ставиться до змін з настороженістю. Внаслідок цього виникають проблеми та забобони.

Як часто ви чули або самі говорили таку фразу: "Я не розумію сучасне мистецтво"? Сучасне мистецтво багато людей сприймають, порівнюючи твори образотворчого мистецтва минулого часу і сьогодення. Але річ у тім, що сприйняття сучасного мистецтва в культурній етиці та в психології відрізняється від класичного. Кожній епосі притаманні якісь думки, ідеї та віяння, які впливають на мистецтво. Важливо

розбиратися в напрямках, ідеях, які були під час створення роботи. І тоді вам (можливо) буде зрозуміла картина.

У класичному академічному розумінні скульптура розглядалася як найдавніший вид образотворчого мистецтва, що відтворював живих істот, найчастіше людину, у традиційних матеріалах - з деревини, металу і каменю, і часто слугував доповненням до іншого мистецтва, архітектури.

У XX столітті під впливом радикальних мистецьких напрямів і соціальних змін у скульптурі сталася справжня революція - експресіонізм, абстракціонізм, дадаїзм, мінімалізм повністю змінили можливості скульптури та її розуміння. Процес пішов далі - у розширеному полі сучасного мистецтва неможливо окреслити межі того, що є скульптурою. При цьому сучасна скульптура відіграє дедалі вагомішу роль у зміні довкілля та доповненні міського простору.

У сучасному світі, де кордони практично відсутні, часто просто неможливо дати визначення деяким об'єктам і сказати: "Це точно інсталяція, а це точно скульптура, а ось кінетичний об'єкт". Жанри розмиті.

Класичне і обивательське судження про скульптуру будується на тому, що скульптура сприймається як моноліт, камінь або метал. А сьогодні скульптура може бути будь-якою тривимірною фантазією і кінетичною теж. Художники-скульптори отримали повну свободу самовираження, вони постійно експериментують і перебувають у пошуку нових ідей.

Проблема сприйняття сучасного мистецтва з'являється через порівняння творів минулого і сьогодення. Люди провели жорстку межу між "класичним" і "некласичним" мистецтвом. Однак не існує "некласичного мистецтва". Як показує всесвітня історія, те, що раніше було не зрозуміло, пізніше ставало "класикою". Наприклад, картина Малевича "Чорний квадрат" зараз вважається великим твором, який поклав початок новій епосі образотворчого мистецтва. Хоча спочатку цю картину безкомпромісно критикували.

Сучасне "некласичне" мистецтво потрібно не порівнювати й аналізувати, а відчувати. Звісно ж, мистецтво Відродження, Рококо та Бароко теж слід відчувати, але розуміти важливіше. Якщо глядач знатиме міф чи сюжет, який зображений, то зможе зрозуміти передані на картині почуття. Зараз світ живе абсолютистськими ідеями, ідеями свободи

та нескінченних можливостей, а у 18 столітті (Просвітництва) головною ідеєю був гуманізм.

Зрозуміло, є твори, які ніким не будуть зрозумілі та сприйняті. Є посередні художники, скульптори і посередні твори. Але це притаманне не тільки XX-XXI століттю. У будь-яку епоху - Відродження, Реалізму, Імпресіонізму - теж були творіння "ні про що".

Щоб зрозуміти твір мистецтва, постарайтеся його відчувати. Не шукайте прихованих смислів і сюжетів. Просто подивіться на нього.

4. Роль скульптури у формуванні міського середовища та її вплив на естетичне сприйняття майбутніх фахівців.

Здатність монументально-декоративної скульптури розв'язувати великі ідейно-образні завдання особливо розкривається у творах, які називають монументальними. До них зазвичай відносять міські пам'ятники, монументи, меморіальні споруди. Величавість форм і довговічність матеріалу з'єднуються в них із піднесеністю образного ладу, широтою узагальнення.

Перед творчою особистістю стоїть непросте завдання - творіння має бути унікальним, естетичним і міцним. На виставках у закритому приміщенні творча особистість просто виставляє свої останні роботи. Однак при створенні міських скульптур необхідно враховувати певні обставини:

- відповідність міському ландшафту. У процесі роботи над твором важливо враховувати фон, особливості архітектури та загальну колірну гаму. Також важливо звернути увагу на особливості зміни зовнішнього вигляду вдень і вночі;
- привабливість для туристів. Бажано, щоб скульптура була зрозумілою і викликала приємні емоції. Одна з основних функцій сучасної скульптури для міста - поліпшення іміджу міста;
- сенс. Твір мистецтва не має бути елементом декорації. Скульптура має змушувати замислитися про вічні цінності або глобальну проблему. Хоча сучасні скульптори інакше ставляться до смислового змісту твору.

У сучасному світі затребувані люди-винахідники, новатори, які здатні придумати нестандартне вирішення проблеми. Аналізуючи видатні твори скульптури, студенти

осягають секрети пластики, долучаються до світу високого мистецтва, отримують змогу критично оцінити художньо-творчі досягнення майстрів.

Нині актуальним стає формування нової педагогічної формації, розуміння того, що якість інтелектуальних ресурсів є одним із головних геополітичних чинників у світі. Освітній процес потрібно неухильно модернізовувати, використовуючи цифрові ресурси, намагатися відповідати сучасним запитам до системи освіти. [1, с. 146].

Знайомство з творами скульптрів минулих століть, а також теперішніх творців сприяє розвитку творчого мислення у майстрів-початківців. Можна влаштовувати екскурсії рідним містом або виїжджати зі студентами до населених пунктів, що відомі творами скульптури. Недалеко від рідного міста можна знайти місця, в яких є цікаві скульптурні твори.

Цікаво провести заняття за темою: "Твори монументального мистецтва в міському культурному просторі. Комплексний аналіз одного або кількох творів".

Наприклад, відома робота Фішера "Лампа/ведмідь" 2006 р. Скульптура представляє великого плюшевого ведмедя, встановленого між гігантськими висотками. Ведмідь сидить обм'який, сумний, тож викликає в глядачів відчуття самотності, жалості, занедбаності.

Що символізує ця скульптура? М'який жовтий ведмідь - образ розради та домашнього затишку, якого так не вистачає людям у скляних коробках. Технічні завоювання та науковий прогрес у реальності обернулися трагедією для людей - відсутністю уваги до оточення, втратою в ньому духовності, мистецького розмаїття, гармонії, необхідних людині.

Незважаючи на різні методи, які використовує Фішер, його твори емоційно стикаються з настроєм публіки. Його цікавлять теми стосунків між твором мистецтва і простором.

Сьогодні ми усвідомлюємо духовний, інформативний і пластичний голод у середовищі, що нас оточує, тим гостріше, чим щільніше стискається навколо нас щільний пояс масової забудови. Саме забуття традицій призвело до того, що в наших містах оселилися безликість і одноманітність, стереотипність і монотонність. Але одна з найважливіших характеристик - це унікальність. Кожне місто красиве і неповторне по-своєму. Саме тому скульптура також повинна мати особливий зовнішній вигляд.

Монументально-декоративна: скульптура розрахована на конкретне архітектурно-просторове або природне оточення. Вона адресується масам глядачів, розміщується насамперед у громадських місцях - на вулицях і площах міста, парках, на фасадах і в інтер'єрах громадських споруд. Монументально-декоративна скульптура покликана підтримувати, доповнювати виразність архітектурних форм новими відтінками.

Історично будь-яку скульптуру визначали два її основні елементи - маса і простір. У сучасних творах скульптури використовуються легкі та прозорі конструкції з різноманітних матеріалів, які дають змогу скульптору закарбувати ефект руху в просторі.

Одна з найбільш вражаючих скульптур сучасності - Expansion ("Розширення"), створена Пейдж Бредлі (Paige Bradley). Художниця створила свій автопортрет - це красива оголена жінка-йог, тіло якої переповнене енергією, і вона дарує її всім оточуючим. За словами Пейдж, це світло, яке знаходиться всередині кожного з нас.

Висновки та пропозиції

Автор статті приділяє увагу розвитку скульптури, її особливостям, відмінності від інших видів образотворчого мистецтва, впливу на розвиток особистості. Освітній процес - це організована взаємодія вчителя та учнів для досягнення освітніх цілей. У процесі спілкування викладачів з учнями відбувається засвоєння суспільно-історичного досвіду, оволодіння будь-якою конкретною діяльністю.

З огляду на стрімкість сучасного життя можна сказати, що знання, вміння та навички також нестійкі, схильні до змін. Тому освітній процес має бути побудований з урахуванням оновлення в інформаційному просторі. Використання нових освітніх технологій та Інтернет-ресурсів дасть змогу оптимізувати освітній процес, підвищити ефективність педагогічної діяльності.

Професія скульптора залишається соціально значущою і затребуваною протягом багатьох століть. Багато випускників мистецьких навчальних закладів потім працюють над створенням незабутнього унікального образу міст, щоб надати їм особливої чарівності та шарму. Твори скульптури призначені виконувати не тільки образну, а й утилітарну функції: різноманітні форми життєдіяльності людини вимагають присутності в міському середовищі і знаково-орієнтаційної скульптури, і пластичних інтерпретацій

міських меблів, а також фонтанів, басейнів, ігрових скульптур, щоб забезпечити комфортність та урізноманітнення житлової забудови.

Найчастіше засоби сучасної скульптури спрямовані на створення особливих зв'язків між простором, глядачем і твором, завдяки яким зменшується межа між простором повсякденності та мистецтвом, змінюється взаємодія з твором, змінюються як способи огляду твору, так і роль самого глядача.

У наші дні скульптура залишається надзвичайно затребуваним видом мистецтва. Виставки робіт сучасних майстрів приваблюють мільйони людей, а шедеври стародавніх зодчих прикрашають експозиції найкращих музеїв світу.

References

1. V. M. Gryn'ova, T. V. Pan'ok *Etnodyzajn ta moderna trajektorija profesijnoi' pidgotovky majbutn'ogo vchytelja mystec'kyh dyscmplin v umovah didzhytalizaci'i suspil'stva - Misce Ukrai'ny u rozvytku svitovoi' nauky, CXII Mizhnarodna naukovo-praktychna internet-konferencija*. [Panyok Ethnodesign and the modern trajectory of professional training of the future teacher of art disciplines in the conditions of digitalization of society - Ukraine's place in the development of world science, CXII International Scientific and Practical Internet Conference.] – m. Cherkasy, 14 lystopada 2022 roku. – 468 p.
2. *Istorija svitovoi' kul'tury. Kul'turni regiony: navch. posibnyk / kerivnyk avt. kolektyvu L. Levchuk* [History of world culture. Cultural regions: education. manual / head of auto. of the L. Levchuk team] – K. : Lybid', 2000. – 520 p.
3. Madzigon V.M. *Informatyzacija v konteksti demokratyzacii' osvity v Ukrai'ni. Rozvytok pedagogichnoi' i psyhologichnoi' nauk v Ukrai'ni 1992–2002: Zb. naukovykh prac' do 10-richchja APN Ukrai'ny* [Informatization in the context of democratization of education in Ukraine. Development of pedagogical and psychological sciences in Ukraine 1992–2002: Collection. scientific papers for the 10th anniversary of the National Academy of Sciences of Ukraine]. Harkiv: «OVS», 23–37.
4. *Mystectvo Ukrai'ny : Encyklopedija : / za red . A.V.Kudryc'kogo - K : Ukr.enc .* [Art of Ukraine: Encyclopedia: / under the editorship. A.V. Kudrytskyi - K: Ukr.enc.] , 1995. – T.1 (A - B) .- 400 p .
5. Polikarpov V. S. *Lekcii' z istorii' svitovoi' kul'tury: navch. posibnyk*. [Lectures on the history of world culture: teaching. manual] – H., 1990. – 182 p .
6. Sysojeva S.O., Sokolova I.V. *Narysy z istorii' rozvytku pedagogichnoi' dumky*. [Essays on the history of the development of pedagogical thought] – K.: *Centr navchal'noi' literatury* [Center of Educational Literature], 2003. – 308 p.
7. Sysojeva S. O. *Osnovy pedagogichnoi' tvorchosti* [Basics of pedagogical creativity] / S. O. Sysojeva. – K.: Milenium, 2006. – 346 p

8. *Ukrai'ns'ka kul'tura* [Ukrainian culture] / *Pid red. D.Antonovycha; Dodatky S.Ul'janovs'koi', V. Ul'janovs'koi'* [Ed. D. Antonovych; Supplements by S. Ulyanovska, V. Ulyanovska]. – K. : Lybid', 1993. – 592 p.
9. *Ukrai'ns'ke mystectvo u polikul'turnomu prostori: navch. posib./ za red. O.P. Rudnyc'koi'. [Ukrainian art in a multicultural space: teaching. manual/ edited by O.P. Rudnytska.]* – K.: EksOb, 2000. – 208 p.
10. Shmel'ova T.V. *Mystectvo skul'ptury: navchal'no-metodychnyj posibnyk* [The art of sculpture: educational and methodological guide]. – Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. Ivana Franka, 2018. – 201 p.

Translation of the Title, Abstract and References to the Author's Language

Тематичний розділ: Вища школа

П. М. Моценко

доцент кафедри «Образотворчого мистецтва» ХНПУ ім Г.С. Сковороди

Ю. В. Липчанська

викладач кафедри «Образотворчого мистецтва» ХНПУ ім Г.С. Сковороди.

**Особливості формування художньо-образного мислення
здобувачів освіти засобами скульптури як виду
образотворчого мистецтва**

На основі аналізу наукових літературних джерел та опираючись на власний досвід автор у статті приділяє увагу розвитку скульптури в умовах сучасності, її особливостям, відмінності від інших видів образотворчого мистецтва.

Актуальність теми зумовлена необхідністю підготовки висококваліфікованих учителів образотворчого мистецтва, які володіють ефективними методами викладання. Одним з етапів такої підготовки є розвиток просторового мислення у студентів педагогічних вишів на заняттях скульптури.

Цей вид мистецтва дає змогу студенту вийти за площину аркуша в тривимірний простір. Заняття скульптурою дають змогу побачити взаємозв'язок різних об'єктів із ландшафтом, повітрям, один з одним.

Охарактеризовано основні види скульптури, пройдений історичний шлях, розкрито сутність та охарактеризовано специфічні засоби, притаманні мистецтву скульптури. Також показана роль скульптури у формуванні естетики середовища. Намічено шляхи вирішення творчих задач засобами скульптури, висвітлено значення скульптури у освітньому процесі, адже студенти мають орієнтуватися на твори високого мистецтва як старих майстрів класиків, так і сучасних діячів образотворчого мистецтва. Знайомство з кращими світовими творами живопису, скульптури сприяє розвитку художньо-образного мислення, формуванню у студентів почуття прекрасного, прояву уміння розуміти красу не тільки мистецтва, а й навколишнього світу, формуванню образного та просторового мислення

Охарактеризовано мистецтво скульптури як художньо-образне відображення життя. Обґрунтовано, наскільки значне місце посідає важливіша галузь мистецтва в формуванні творчо мислячих фахівців - художників, майбутніх педагогів, викладачів образотворчого мистецтва.

Також показано, як саме скульптура пов'язана з іншими видами мистецтв, важливих для студентів, оволодіваючих знаннями в галузі образотворчого мистецтва, а також з такими дисциплінами, як нарисна геометрія, креслення, пластанатомія.

Висвітлено, як мистецькі твори, прикрашаючи наше життя, водночас сприяють збереженню історичної пам'яті народів, будучи деякою константою у стрічці часу.

Робота адресована науковцям, працівникам системи вищої художньо – педагогічної освіти, студентам.

Ключові слова: *скульптура, архітектура, мистецтво, художник, культура, статуя, дизайн, монумент, стиль, образ, естетика, середовище, міське середовище, людина, сучасний, мислення, творчість, освіта, освітній процес.*

Список літератури

1. В. М. Гриньова, Т. В. Паньок Етнодизайн та модерна траєкторія професійної підготовки майбутнього вчителя мистецьких дисциплін в умовах діджиталізації суспільства - Місце України у розвитку світової науки, СХІІ Міжнародна науково-практична інтернет-конференція. – м. Черкаси, 14 листопада 2022 року. – 468 с.
2. Історія світової культури. Культурні регіони: навч. посібник / керівник авт. колективу Л. Левчук – К. : Либідь, 2000. – 520 с.
3. Мадзігон В.М. Інформатизація в контексті демократизації освіти в Україні. Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992–2002: Зб. наукових праць до 10-річчя АПН України. Харків: «ОВС», 23–37.
4. Мистецтво України : Енциклопедія : / за ред . А.В.Кудрицького - К : Укр.енц . , 1995. – Т.1 (А - В) .- 400 с .
5. Полікарпов В. С. Лекції з історії світової культури: навч. посібник. – Х., 1990. – 182 с .

6. Сисоєва С.О., Соколова І.В. Нариси з історії розвитку педагогічної думки. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 308 с.
7. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості / С. О. Сисоєва. – К.: Міленіум, 2006. – 346 с
8. Українська культура / Під ред. Д.Антоновича; Додатки С.Ульяновської, В. Ульяновської. – К. : Либідь, 1993. – 592 с.
9. Українське мистецтво у полікультурному просторі: навч. посіб. / за ред. О.П. Рудницької. – К.: ЕксОб, 2000. – 208 с.
10. Шмельова Т.В. Мистецтво скульптури: навчально-методичний посібник. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2018. – 201 с.